

חלוץ פרק שביעי עירובין

ע"ה

עין משפט נר מצוה

יש א ג ב ג מ"ג פ"ג מהל'
עירובין הל' ו טו"ש
סוף שבע ט"ף י"ג
ד ה ו ז ח ט י י"א
מחלות שבת הלכה
ט:
ז מ"ג פ"ג מהל' שבת
הל' ט טו"ש פ"ג ס'
שד ט"ף א':
כא ח מ"ג פ"ג מהל'
עירובין הלכה ג
טו"ש פ"ג א"ח ט' שבע
ט"ף ח:
כב ט י"ג ש"ס הלכה ז:
כג ב ל מ"ג ש"ס טור
ש"ע ש"ס ט"ף י"ג:

רבינו הגאון

ליה בבור, כמו החוליה
שהורב רחב מלמטה
והחוליה צרה, אלא מאי
אית לך למימר דמנח
מדי כגון מחצלת ומשהו
הבור צר כמו החוליה
ומשתמש, הכא נמי
בעבוד, שהוא מלא
יתירות מנח מדי עליהו
ומשתמש, כיון שאמר כי
הסולמות המצויים
ומתירן לשתי התצורות
לערב אחד, הוצרך
שמואל לומר כמה יתא
גובהו של סולם שהוא
ממעט בחול, ואמר
כוחל ושהוא י' טפחים
צריך סולם י"ד טפחים
גובהו, פי' כיון דקיימא
לך כי ערוף האלכסון על
המורבע שני חומשין
כדגרסי' כל אמתא
ביריבא אמתא ותרי
חומשי' באלכסונו, אז
הסולם לעמוד שאינו
נשמך על הכוחל לעלות
בו אלא האלכסון, אבל
זקוף אין דרך לעלות.
ולפיכך אמר כוחל י' צריך
להיות סולם כדי גובהו
לעלות, וישעיהו כלפי
חוץ באלכסון, ולפיכך
צריך כדי גובה כל הסולם
יתרון באלכסונו, וכיון
שהכוחל י' טפחים וכל
טפח צריך יתרון למידת
דאלכסון שני חומשין,
נמצא (ה) ישעיהו הסולם י'
טפחים ושני חומשין לכל
טפח, הרי י' טפחים
ועשרין חומשין, עשרין
חומשין הרי י' טפחים,
נמצא גובה הסולם י"ד
טפחים, רב יוסף אמר
אפי' י"ג טפחים ומשהו
ד"י, שאין דרך להשפיעו
זה כולו, ופחות מטפח
לא תשיב, אביי אמר אפי'
אין בסולם אלא י"א
ומשהו ומעמידו בראשי
של כוחל בפחות מג' וכל
פחות מג' לבלוד דמי,
וכאילו בראש הכוחל הוא
סמוך, הילכך ב"א
ומשהו ד"י לו, רב הונא
בריה דרב יהושע אמר
אפי' י' ומשהו, קסבר
אפי' סולם זקוף ממעט
וכל פחות מג' לבלוד דמי
הילכך ב"ו טפחים ומשהו
גביה, אמר רב סולם זקוף
ממעט ולא ידענא מאי
טעמא, כלומר והלא אין
דרך בני אדם לעלות כך,
וא"ל שמואל מדי דהוה
איצטבא על גבי
איצטבא שהן זקוף ופחות
וממעטות, דקלין שבבבול
וסולמות שבבבול אין
צריך לקבען, אלא כיון
שמתנו על גבי הכוחל
ממעטין שכבדן קובען
המאיל ואין ניטלין בשבת
מפני הכובד שלהן, בעא
מיניה רב יוסף מרבה
הרגל עולה בהן וממעט.

א"ר מאי אית דך למימר דמנח ע"ה מידי ומשתמש. אלויוף עשרה
לא איצטרין לטעמא דמנח מידי דאם הצור רחב ד' ואינו
עמוק עשרה אלא ע"י צירוף חוליה רה"י גמורה היא ומשתמש ליה
שפיר כיון שכותלי הצור מצפנים גבוהים עשרה וטעמא דמנח עליהן
מידי מה י"ש להעיל שם כיון דלחין חוליה

גבוה י' מצפון לרה"ר ולא קאי האי
טעמא אלא היכא לחין הצור רחב ד'
מצפנים אלא ע"י צירוף חוליה והחוליה
גבוה עשרה מצפון לרה"ר דלע"ג
דמוכו לאו רה"י הוא על גבי רה"י
משום דאי צני מנח עליה מידי
ומשתמש וע"ג דרבי יוחנן לא הוסיף
אלא צירוף עשרה מכל מקום דייק
ממילתיה והא לא משתמש ליה משום
ד' יוחנן אמתני' דפ' הורק (שם דף
טז:) קאי כדפירש בקונטרס דשמעין
מינה נמי צירוף ארבעה דהא קמני
ורחבן ד' ותימה דאמתני' דלקמן
צ"ל דמ"ג (דף טז:) דייק נמי רבי
יוחנן הרי גבי צור ברה"ר וחוליהו
גבוה עשרה טפחים וקאמר ר' יוחנן
בגמ' אפילו תימא צסמוכין והא קמ"ל
דצור וחוליהו מצטרפין לעשרה השתא
תמיך למה לי ואור"י דההיא דשבת
אצטרין לענין צירוף ארבעה דלא
קמני לקמן ואי לאו ההיא דלקמן
מההיא דשבת למוד לא הוה דייק
דהוה אמיתא דלגב סלע נקט חוליה
הצור דככל דוכתא רגיל להזכיר חוליה
בגדי סלע: **צ"ל** צירוף סולם ארבעה
עשר להתירו. פי' בקונטרס שצריך
למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכוחל
ולא דק דכי משין ליה י' טפחים נמי
מן הכוחל שהוא שיעור גובה הכוחל
יגיע ראש הסולם לראש הכוחל
דארבעה עשר הוא שיעור אלכסון של
י' על י' דכל אמתא צריבעא אמתא
ותרי חומשי' באלכסונו וכן פי' ר"ח:
רב יוסף אמר י"ג ומשהו אביי
אמר אפי"ו י"א ומשהו. וא"ת
אם תרחיק רגלי הסולם מן הכוחל
עשרה טפחים וראש
הסולם תסמוך לכוחל
על כרחק יהיה ראש
הכוחל גבוה מן הסולם
יותר מטפח לרב יוסף
ויותר משלשה טפחים
היה הסולם אלא י'
טפחים

מדי טפחים שהרי יכול הסולם לגמרי ללחך וגם אין נראה לרב יוסף
ואזני נמי נשען ראש הסולם לראש הכוחל אלא שמקריבין רגלי הסולם
יותר מלשמואל ולאזני יהיה קרוב לזקוף דלמה ללמה לא למינקט האי שיעורא
ולמה הזכירו רב יוסף ואזני אותו משהו אלא נראה לר"י דלסימנא
צעלמא נקטי' הכי דלעולם צריך להרחיק הסולם כשיעור גובה ששען
על הכוחל ואלא יהא גובה הכוחל מן הסולם טפח לרב יוסף ולאזני
שלשה טפחים כשיעור לצוד ולרב יוסף קגיא צמשהו ושלש עשרה
פחות שני חומשין שהוא אלכסון של ט' על ט' ולאזני צמשהו ועשרה
טפחים פחות חומש שהוא אלכסון ז' על ז':
אמר שמואל א"ר ידע בו'. אליבא דרב קאמר אלס אלא שמואל גופיה
סבר דסולם זקוף אינו ממעט דהא צני סולם י':
סולמות ש"ב בב"ב אין צריבין קבע. אע"ג שאין להם ד' חווקין
דכוזדן קובען ולא כמו שפירש רבינו שמואל דהיינו
סולם זורי דלעיל דאם כן לא הי"ל למימר סולמות של צבל ועוד
לדעהיא דלעיל ליכא מאן דפליג והכא אמרינן סולמות לא:
חקק

זו היוצא מן הכוחל ד' על ד'. טפחים: והיה עליו סולם כל שהוא.
אפילו אין צרחו ד' והעמידו בקרקע וסמן ראשו צוה הוי כמד
מיעוטא והרי צעלין ארבעה וכגון שאין חווקי הסולם מרוחקין שלשה:
ולא אמרן אלא דהוציא עליה. סמן
אופניה בדיה. אלא וראשו נסמן
לכוחל: ארוחי ארוחיה. לזין ולא
הוי האי סולם מתחמיו דרגא לזין
ואין כאן מיעוט שהוא מוגדל מן
הקרקע הרצה: צריך זין אחד
לפסיו. צולם כל שהוא והזין יואל
צאלמעיו שאינו גבוה עשרה לא
ממנו ולמטה ולא ממנו ולמעלה:
צריך שני זיזין. אחד קודם עשרה
תחתונים ואחד למעלה הימנו צמוך
עשרה עליונים דאי הוה גבוה עשרה
לא הוה סגי ליה עשות כל שהוא מדי
דהוה אכוחל: זה שלא כנגד זה.
שיוכל לקבוע סולם שני מזה לזה:
עמוד גבוה עשרה צה"ר ורחב ד'.
רה"י הוא והנוטל ממנו והנותן על
גביו חייב ואם נעך צראשו יתד כל
שהוא מיפטו לרחבו מארבעה וצטלו
מתורת רה"י: יסד. קבילי"א צלע י':
ובגובה. הימד שלשה אצל אס אינו
גבוה שלשה כגנה דעמוד חשיב ולא
ממעט: אפשר דפלי ציה מידי. וכיון
דחיי לתשימטיה דעמוד מיניה חשיב
ולא ממעט: מלאו כולו ציפוד.

א זו היוצא מן הכוחל ד' על ד' והניח עליו
סולם כל שהוא מיפטו ולא אמרן אלא
דאותביה עליה אבל אותביה בהדי' ארווחי
ארוחיה ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח
כותל תשעה עשר צריך זין אחד להתירו
כותל עשרים צריך שני זיזים להתירו אמר רב
חסדא והוא שהעמידן זה שלא כנגד זה
אמר רב הונא י עמוד ברה"ר גבוה עשרה
ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיפטו
אמר רב אדא בר אהבה והגבוה שלשה
אביי ורבא דאמרי תרויהו אף על פי שאין
גבוה שלשה מאי טעמא לא משתמש ליה
רב אשי אמר אפילו שגבוה שלשה מאי
טעמא אפשר דתלי' ביה מידי אמר ליה רב
אחא בריה דרבא לרב אשי מלאו כולו
ביתדות מהו א"ל לא שמיע לך הא (ט) דאמר
רבי יוחנן בור וחוליייתה מצטרף לעשרה
ואמאי הא לא משתמש ליה אלא מאי אית
לך למימר דמנח מידי ומשתמש הכא נמי
דמנח מידי ומשתמש אמר רב יהודה אמר
שמואל כותל עשרה צריך סולם ארבעה
עשר להתירו רבי יוסף אמר אפילו שלשה
עשר ומשהו אביי אמר אפילו אחד עשר
ומשהו רב הונא בריה דרב יהושע אמר
הא אפילו שבעה ומשהו אמר רב סולם זקוף
ממעט גמרא ולא ידענא מ"ט אמר שמואל
ולא ידע (ט) אבא טעמא דהא מלתא מידי
דהוה איצטבא על גבי איצטבא אמר רבה
אמר רבי חי"א דקלים שבבבל אינן צריבין
קבע מאי טעמא כבידן קובעתן ורב יוסף
אמר רבי אושעיא סולמות שבבבל אינן
צריבין קבע מ"ט כבידן קובעתן מאן דאמר
סולמות כל שכן דקלים ומאן דאמר דקלים
אבל סולמות לא בעא מיניה רב יוסף מרבה
סולם מכאן וסולם מכאן קשין באמצע מהו
אמר ליה ב אין כף הרגל עולה בהן
קשין מכאן וקשין מכאן וסולם באמצע
מהו אמר ליה ה הרי כף הרגל עולה בהן
חקק

לח תני צירוף צהדיא: ואמאי. הוי גגה דחוליה רה"י הא לא חזו
ארבעה ידיה לתשימטיה מפני החלל שהוא מן: אלא מאי איס
לך למימר דמנח מידי. כגון דף או קצב על פיה ומשתמש: סדא
נמי מניח דף ארבעה או שוטח צגד על הימדות ומשתמש עליו
צנחת: סולם ארבעה עשר. שצריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן
הכוחל לפי שאין סולם זקוף נוח לעלות: אפילו י"ג ומשהו. שכשתמשוך
רגליו מן הכוחל ארבעה לא יהא ראשו נמוך מן הכוחל טפח וכיון
דלא הוי טפח לית לן צה: אחד עשר ומשהו. שכשתרחיק רגליו ארבעה
יהא ראשו נמוך מן הכוחל פחות משלשה וכלצוד דמי: שצעה ומשהו.
דס"ל כרב דאמר לקמן סולם זקוף ממעט ואי זקוף ליה מגיע לפחות
מנ' לראש הכוחל: אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא. שפחות
מרצותי וטעמא לא ידענא דהא אין נוח לעלות: מידי דהוה
אליצטבא על גבי אליצטבא. שהן מכוונות ואמרן לעילג דמעטין:
דקלים שצבג. פיסקי דקלים של צבל שהניחן סמוך לכוחל למעטו
אין צריך לקובען בקרקע וע"ג דכרב הניטל הוא דתורת כלי עליהן
דראויין למושב אפ"ה כבידן קובען שאין צא אדם ונוטל וכן סולמות:
סולם. כל שהוא מכאן וסולם כל שהוא מכאן אלא ואין צניניהן לא צוה שני טפחים ולא צוה שני טפחים רוחב וקבען קשין של תצובה
ענין חווקין מזה לזה להשלימן לארבעה מהו: אין כף הרגל עולה. בקשים וסולם עליית הרגלים צאלמעט סולם הוא זה אין ראו לך:
קשין מכאן ומכאן. להשלים רוחב לארבעה מהו: אין כף הרגל עולה. בסולם וראויין הקשין לאחוז היד צבהן ולעלות בסולם:
סולם מיכן וסולם מיכן וקשין באמצע. בין ב' הסולמות מהו. ופשט ליה אין כף הרגל עולה בהן וממעט.

(א) שבת דף טז. [לקמן טז:]
(ב) לרב קרי הכי משום
השיות ועי' פ"ג צוולין
למ. ד"ה לאכא ותי' מ"ש
חוק' שם וכן ע"ד פ"ג
דיבמות ט: ד"ה מודה
ובמוק' שד"ה אמר שמואל
וע"ע רש"י שבת נג. ד"ה
אלא וברכות מו. כ"ש"י ד"ה
לזין. (א) (דף טז:)

לעני רש"י
קבילי"א [קבילי"א]. יתד,
זו.

מוסף רש"י

בור וחוליייתה. סביבו
וסן הכל גבוה י'
מקרקעת הצור רה"י
(לקחו טז:). מצטרפין
לעשרה. לשויה צוק
רשות היסוד ואם הולא
ממון אונן מולא חייב
(שבת טז:).

רבינו הגאון

זו היוצא מן הכוחל
הניח עליו סולם כל
שהוא. כלומר אפי' אין
בסולם ד', ממעט. ולא
אמרנא אלא דארוחיה
עליה דזין, אבל אשוריה
אשוריה לא ממעט,
דאמרין אפחיו הוה צוק
מפחי ליה לזין. פי' אם
נתן הסולם בכוחל על
הזין, הרי לומר הוה
הרחיב ואינו ממעט דהא
לא משתמש בסולם זה
על גבי הכוחל, אלא
הסולם לעלות ביו הוא
נתן בעת שנתנו בור
הווי עם הכוחל. אמר רב
נחמן כותל י"ט טפחים
גובהו זין אחד ממעט
אותו. כלומר נתנו
למעלה בכוחל י"ט
טפחים וחצי סולם
בגובהו של כוחל ט'
טפחים וחצי ממועט
נשאר מן הכוחל ט'
טפחים וחצי ונצי פחה,
גובהו זין אחד ממעט
כיון שאינו י' טפחים ונצי
אוסר. אבל אם גובהו של
כותל עשרים טפחים אינו
ממעט אלא שני זיזין, ז'
אחד ב"י טפחים והסולם
ממעט, כאילו קרקע הוא
עד אותו הווי וצריך זין
אחר בעשרין. ויש
אומרים סולם נתון על כל
זין וזין. אמר רב חסדא
והוא שהעמידן, אילו זיזין
זה שלא כנגד זה והם
והסולמות עליהן. ואם
היו הזיזין רחבין ד'
טפחים שיכול להשתמש
בהן אין צריך. אמר רב
הונא עמוד ברוש הרבים
גבוה י' ורחב ד', ונעץ בו
יתד כל שהו ממעט.
ונתקן מרשות היסוד
ונעשה ככרמלית. הרי
אמרן אלא בזמן שהיה
גבוה מן הקרקע ג'
טפחים ורבא דאמר
מרשות היסוד אפי' גבה
ג' טפחים לא מידי הוה,
כלומר אינו ממעט. רב
אמר אמר אפי' שאינה
גבוה ג' אפטר (ד"ה)
[דתלין] ביה מידי כגון
מחצלת ממעט. א"ל רב
אחא בריה דרבא א"ל רב
אשי דאפי' שאין גבה
היתר ג' טפחים הוי
לאישתמשי ביה אפשר
(ד"ה) [דתלין] ביה מידי.
אם מלאו לזה עמוד כולו
יתרות להשתמש בו מהו.